

Γεωμετρικός τάφος στην Κνωσό.

Λαξευτός τάφος με πλούσια πήλινα, χάλκινα, χρυσά και έλεφάντινα κτερίσματα, ήρθε στο φως στην περιοχή 'Αμπελοκήπων (Τεκέ) όπου εκτείνεται το γεωμετρικό νεκροταφείο της Κνωσού.

«'Αγκύρωση» του βράχου της 'Ακρόπολης

Συνεχίζονται οι εργασίες στερέωσης του βράχου της 'Ακρόπολης που παρουσιάζει προβλήματα φυσικής καταστροφής (άποσάθρωση - διάβρωση): Μεγάλα «ούπατ» στερεώνουν τους μετέωρους βράχους (άγκύρωση) ενώ οι άποσαθρωμένοι βράχοι «γιατρεύονται» και συμπληρώνονται με τσιμέντο.

Τά ίδια έκαναν οι άρχαιοί...

Στο ΒΗΜΑ της Κυριακής 16/1/83 δημοσιεύτηκε ένα πολύ ενδιαφέρον δισέλιδο (σ. 12-13) με τόν παραπάνω τίτλο, στο οποίο καλοδιαλεγμένα φωτογραφικά ντοκουμέντα δείχνουν πόσο σωστά σχεδιασμένα ήταν διάφορα αντίκειμενα καθημερινής χρήσης των αρχαίων που, ως σήμερα, κρατάν τις ίδιες φόρμες.



Εικονογραφημένη ιστορία

Με πρωτοβουλία του καθηγητή της 'Ιστορίας στο Παν/μιο του Μπορντώ (Γαλλία) δημοσιεύεται σε τοπικό

περιοδικό η ιστορία της πόλης σε εικονογραφημένη μορφή. Έτσι τά παιδιά μπορούν νά μάθουν την ιστορία του τόπου τους και νά έχουν μια σωστή εικόνα της 'Αρχαιότητας, αφού η όλη εργασία γίνεται κάτω από την επίβλεψη του καθ. Robert Etienne.

Βυζαντινή έκκλησία στη Ροδόπη

Μιά βυζαντινή έκκλησία ανακαλύφθηκε 23 χιλιομ. ΒΑ της Κομοτηνής. Στο νόρθηκά της βρέθηκαν 7 τάφοι που περιείχαν σκελετούς και κτερίσματα (χάλκινα σφαιρίδια, θραχιόλια από κόκκινη, πράσινη, λευκή και μαύρη γυαλόμαζα. Έπίσης βρέθηκαν σταυροί και μιά μικρή εικόνα από στεατίτη που προέρχεται από την Κωνσταντινούπολη.

Θέατρο στην 'Αρτα

Ή 'Αρτα κρύβει κάτω από τις σύγχρονες πολυκατοικίες ένα θέατρο των έλληνοιστικών χρόνων. Σ' ένα οικόπεδο, στην καρδιά της πόλης αποκαλύφθηκε τμήμα του κούλου, της όρχηστρας και της σκηνής του θεάτρου. Ή αποκάλυψη αυτή ρίχνει φώς στά προβλήματα πολεοδομίας της αρχαίας 'Αμφρακίας.

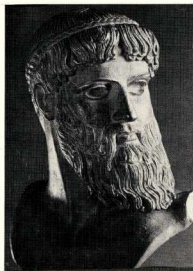
Τοιχογραφίες στην 'Αμφίπολη

Στην 'Αμφίπολη αποκαλύφθηκαν έλληνοιστικές κατοικίες που διατηρούν τόν ζωγραφικό τους διάκοσμο. Πρόκειται γιά φυτικά θέματα, γεωμετρικά κοσμήματα και άπομμήσεις αρχιτεκτονικών διακοσμήσεων. Οι τοιχογραφίες που διατηρούνται ές ύψος 2,50 μ. περίπου έχουν χρώματα κόκκινο, κίτρινο, μαβί και γαλάζιο. Δυστυχώς υπάρχει όδύ πρόβλημα στέγωσης και προστασίας των έργων.

Συντήρηση της Κνωσού

Έργα συντήρησης έχουν άποφασιστεί γιά την Κνωσό, που όπως είναι γνωστό κινδυνεύει. Σαραντά έκα-

τομύρια δρχ. θά διατεθούν γιά έξι ειδικές μελέτες που άποβλέπουν στη διάσωση του άνακτόρου της Κνωσού και του αρχαιολογικού χώρου που κινδυνεύουν άπο τις φθορές που προξενεί ή πληθώρα των έπισκεπτών: Τοπογραφικά σχέδια και κτηματολογικά διαγράμματα της περιοχής, Ρυθμιστικά - πολεοδομικά σχέδια της περιοχής του άνακτόρου, Σχέδια διευθέτησης του αρχαιολογικού χώρου, Έρευνες του ύπεδάφους, Άποτύπωση του άνακτόρου.



Άνάπλαση προτομής του Ποσειδώνου του 'Αρτεμισίου, φιλοτεκνημένη άπο τόν Δημ. Καραμαννέλη. Ή χύτευση έγινε στά έργαστήρια τού Στ. Γεωργιόπουλου.

'Αντίγραφα γιά συλλέκτες

Διπλό ενδιαφέρον έχει ή είδηση που πήραμε πρόσφατα: Πρώτα άπ' όλα, ένας 'Έλληνας που μένει στη Ν. Ζηλανδία πήρε την πατέντα παρασκευής ύλικού, κατάλληλο γιά την κατασκευή αντίγραφων αρχαίων έργων, που δέν έπηρεάζει όπο άπομοσφαιρικούς παράγοντες. Έπιπλέον μέ την προσθήκη γυάλινων μικροσφαιρών τά αντίγραφα μπορούν νά έχουν έλαχίστο βάρος. Τό τελευταίο αυτό χαρακτηριστικό του ύλικού είναι σημαντικό γιάτι έπιτρέπει την τοποθέτηση αντίγραφων π.χ. στό δέστωμα τού Παρθενώνος, μικρού βάθρου που έλαττώνουν τη φθορά του ύπολοιπου μνημείου.

Δεύτερο θέμα είναι η πρόταση που έκανε ο ίδιος γλύπτης για την κατασκευή 5 έργων ελληνικής τέχνης σε περιορισμένο αριθμό που θα προορίζονται για τους διεθνείς συλλεκτικούς κύκλους. Ένα μέρος από τα κέρδη θα πάει στην 'Αρχαιολογική Υπηρεσία ενώ άλλο μέρος θα δοθεί για ενίσχυση της 'Ολυμπιακής ιδέας, μιάς και τό όλο θέμα ξεκίνησε με άφορμή τούς 'Ολυμπιακούς αγώνες του 1984 που θα γίνουν στο Λός 'Αντζελες. Επίσης κάθε έκμαγείο που θα αγοράζεται από συλλεκτή θα συνοδεύεται και από πιστοποιητικό αυθεντικότητας — που θα εκδίδει τό Υ.Π.Π.Ε. — όνομαστικά, στόν κάθε αγοραστή. Για την εξασφάλιση του Δημοσίου και τών συλλεκτών, προτείνονται οί μητρες (καλούπια) να κατασκευάζονται σε εργαστήρια του Υ.Π.Π.Ε. και ή χύτευση να γίνεται σε κρατικά εργαστήρια.

Σπάνια θιβιλία

Σέ αποθήκη τής Βουλής ανακαλύφθηκαν τυχαία σπάνια θιβιλία τά όποια δέν περιλαμβάνονται σε κανένα κατάλογο! Η τυχαία αυτή ανακάλυψη όφειλεται στό γεγονός ότι ο χώρος τής αποθήκης θά διαμορφωθεί σε έστιατόριο.

Μυκηναϊκός θολωτός τάφος

Μυκηναϊκοί τάφοι βρέθηκαν στη Μεσσηνία, ύποδηλώνοντας την ύπαρξη άγνωστου μέχρι τώρα οικισμού, που ίσως βρίσκεται κοντά στις προϊστορικές άκροπόλεις του Δωρίου και τής Περιοιτίας. Άνάμεσα στους τάφους αυτούς ξεχωρίζει ένας, ιδιαίτερα μεγάλος, με διάμετρο 8 μ.

Νέα εύρηματα τής Βεργίνας

Σέ ανακοίνωση που έκανε στις 19/1/83 στόν 'Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, ο καθ. Μ. Άνδρόνικος μίλησε υπό την 'Βεργίνα, τά αποτελέσματα τών τελευταίων εργασιών, άναφέρθηκε στα παλιότερα εύρημα-

τα και κυρίως στην άσπιδα που βρίσκεται στό τελευταίο στάδιο συντήρησης καθώς και στό κρεβάτι με τά διακοσμητικά του στοιχεία. Σχετικά με τά τελευταία εύρηματα, ο Μ.Α. παρουσίασε τό θέατρο τής Βεργίνας, του όποιου ή όρχήστρα έχει διάμετρο 28,4 μ. και έχουν άποκαλυφθεί και οί πάροδοι και οί πρώτες σειρές κερκίδων. Τό θέατρο αυτό, λόγω τών διαστάσεών του, συγκταλέγεται μεταξύ τών σημαντικότερων τής 'Ελλάδας και αποτελεί άπόδειξη τής σημασίας που είχε ή πόλη τής Βεργίνας. Κατόπιν ο καθηγητής Μ.Α. παρουσίασε μία άναθηματική επιγραφή που βρέθηκε στη βάση αγάλματος, έξω από ένα μικρό ναό. Η επιγραφή είναι του 4ου αι. π.Χ. και άναφέρει: «Ευρύδικα Σίρρα Εύκλειψ». Πρόκειται δηλαδή για άφιέρωμα τής Ευρύδικης, μητέρας του Φιλίππου, στη θεά Εύκλεια.

Έρευνα του ναυαγίου του Άρτεμισίου

Η Έφορεία Έναλίων Άρχαιοτήτων άρχίζει και πάλι την έρευνα του βυθού, με τη βοήθεια σύγχρονων μέσων (ήχοβολιστικά μηχανήματα κ.ά.) στην περιοχή του ναυαγίου του Άρτεμισίου που έχει δώσει μέχρι τώρα τόν Ποσειδώνια και τόν τζοκέυ, περίσημα χάλκινα γλυπτά που στεγάζονται στό 'Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Έταιρεία 'Ηλιακών Μελετών

Με χαρά μάθαμε πως ή 'Εταιρεία 'Ηλιακών Μελετών πραγματοποίησε την πρώτη της Γενική Συνέλευση και όργανωσε την έκδοση του πρώτου τόμου τής 'Επετηρίδας, που πρόκειται να αποτελέσει σημαντικό έργο: 580 σελ. Περιέχει γύρω στις 28 πρωτότυπες εργασίες που άφορούν την περιοχή τής 'Ηλιας και πραγματοποιούνται θέματα ιστορικά, άρχαιολογικά, λαογραφικά, φιλοσοφικά κ.ά.

Πλατεία Λυσικράτους

Στην Πλάκα, στην όδό Τριπόδων δη-

μιουργείται νέος χώρος: Σέ βάθος 3-4 μέτρων άποκαλύφθηκαν άρχαία τμήματα κτιρίων και ένα μέρος τής περιήφης όδου Τριπόδων που πλαισίοναν τρίποδες - άφιέρωμα. Η πλατεία Λυσικράτους θά γίνει χώρος ξεχωριστού ενδιαφέροντος και άναψυχής για τούς κατοίκους τής 'Αθήνας: Η πλατεία «άνοιγει» και φανερώνονται μνημεία διάφορων εποχών που βρέθηκαν σε διάφορα επίπεδα, άνάμεσα στα όποία θά μπορούμε να κάνουμε έναν εύχάριστο περίπατο. Τελευταία, δίπλα σε άκέφαλο ρωμαϊκό άγαλμα βρέθηκε ένα ηγγαδί του 4ου αι. π.Χ. που, προφανώς, είχε θρησκευτική χρήση.



Νέο Μουσείο στη Λάρισα

Την Κυριακή 20 του Φλεβάρη άνοιγει τό Λαογραφικό Μουσείο Λάρισας σε νέες αίθουσες. Η Λαογραφική Έταιρεία Λάρισας έχει όργανώσει τις συλλογές της με θαυμαστή αγάπη, γνώση και καλαισθησία.

Νικήτη Χαλκιδικής

Στην περιοχή Άγ. Γεώργιος Νικήτης 80μ. περίπου δυτικά τής Βασιλικής του 6ου αι. μ.Χ. που είχε άποκαλυφθεί τό 1971, έντοπίστηκε και άνασκάφηκε μία δεύτερη παλαιοχριστιανική βασιλική που κατά τόν άνασκαφέα έφορο Άρχαιοτήτων Νικ. Νικονάνο «μέ τά μέχρι σήμερα δεδομένα μπορεί να χρονολογηθεί στό μισό του 5ου αι. μ.Χ.»

Ο δεύτερος αυτός ναός έχει ιδιαίτερα ενδιαφέρον γιατί είχε πλούσια διακόσμηση — ψηφιδωτά έντοια και διαπέδου, τοιχογραφίες, όρθομαρμάρωση, μαρμαροθετήματα, κιοκόνκρα, θωράκια κλπ. — και γιατί

μετά την καταστροφή του από πυρκαγιά τον 6ο αι. δεν ξαναχρησιμοποιήθηκε.

Έτσι ένα σημαντικό μέρος από την διακόσμηση αυτή σώζεται μέσα στα έρεισμα. Πολλά αρχιτεκτονικά μέλη — κίονες, πεσοί, θωράκια — μπορούν να επανατοποθετηθούν στην αρχική τους θέση και τα πολυτελή δάπεδα από μαρμαροθετήματα και ψηφιδωτά μετά την συντήρησή τους να ξαναβρούν την παλιά τους λάμψη.

Η σημασία ωστόσο αφορά κυρίως στο γεγονός, ότι η ποιότητα και συχνά η ιδιομορφία των αρχιτεκτονικών γλυπτικών, ζωγραφικών κλπ. στοιχείων της παρέχουν σοβαρές ενδείξεις ότι καλλιτεχνική ή χαλκιδική του 5ου και 6ου μ.Χ. αι. τουλάχιστον πρέπει να άπτελούσε τμήμα άμεσο του ευρύτερου χώρου που μεγάλο γειτονικό κέντρο της θαλής Θεσσαλονίκης.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ



Η Διεθνές Συνέδριο ελληνικής και λατινικής επιγραφικής 'Αθήνα 3-9 Οκτωβρίου 1982

Τό Η' Δ.Σ.Ε. που έγινε φέτος στην

'Αθήνα σημείωσε εξαιρετική επιτυχία λόγω, τόσο των σημαντικών ανακοινώσεων όσο και της άνετης και φιλόξενης ατμόσφαιρας που, χάρη στους οργανωτές, δέσποζε στη συνάντηση αυτή.

Η πληθώρα των ανακοινώσεων δεν μας επιτρέπει να τις αναφέρουμε με λεπτομέρεια, θα αρκестούμε λοιπόν σε μία σύντομη αναφορά των θεμάτων που αναπτύχθηκαν.

Τό Συνέδριο ήταν οργανωμένο ως εξής: Τό πρωί (09.15-13.00) Κύρια Συνέλευση, κατά την οποία αναπτυσσόταν με κάποια λεπτομέρεια τό θέμα που θά ασχολούσε τη Συνάντηση τής μέρας. Τό απόγευμα, σε πέντε ξεχωριστές αίθουσες οι συνέδριοι πραγματοποιούσαν θέματα σχετικά με αυτό τής Κύριας Συνέλευσης (16.00-19.00). Δευτέρα 4/10/82. Θέμα Κύριας Συνέλευσης: «Επιγραφική και αι 'Αθηναί στον 'Ελληνικό κόσμο», όπου τονίστηκε η συμβολή τής επιγραφικής στην ιστορική και την αρχαιολογική γνώση. Τό απόγευμα στην Αίθουσα Α' οι όμιλητές εξέθεσαν, κυρίως, προβλήματα τής νομισματικής οικονομίας των 'Αθηνών. Στην Αίθουσα Β' τά θέματα περιστρέφονταν γύρω από τη λατινική επιγραφική. Στην Αίθουσα Γ' τά θέματα άφορούσαν τη νομοθεσία των 'Αθηνών, ενώ στις Αίθουσες Δ' και Ε' τά θέματα ήταν ποικίλα με προτεραιότητα, αντίστοιχα, στη λατινική επιγραφική και τις επιγραφές τής σχετικής με τό ιερά. Την Τρίτη 5/10/82, τό θέμα τής Κύριας Συνέλευσης ήταν: «Επιγραφική και η Πόλις από τόν 4ο αι. π.Χ. μέχρι τόν 3ο αι. μ.Χ.». Οι ανακοινώσεις άφορούσαν: Αίθουσα Α', διάφορες ελληνικές πόλεις, Αίθουσα Β', οι Συνέδριοι, κυρίως 'Ιταλοί, πραγματοποιήσαν τόσον τη λατινική όσο και την ελληνική επιγραφική. Αίθουσα Γ', οι περισσότεροι όμιλητές άσχολήθηκαν με άνέκδοτες επιγραφές που ρίχνουν φώς σε προβλήματα διάφορων ελληνικών πόλεων. Αίθουσα Δ', τά θέματα άφορούσαν κυρίως πόλεις τής Μικράς 'Ασίας. Αίθουσα Ε', ανακοινώσεις ποικίλου περιεχομένου, θατάρι τής χριστιανικής περιόδου. Τετάρτη 6/10/82, Κύρια Συνέλευση: «Επιγραφική και θρησκεία στη Δύση». Οι ανακοινώσεις, Αίθουσα Α', άφορούσαν τό Δυτικό κόσμο, γενικά. Αίθουσα Β', στην πλειοψηφία τους οι όμιλητές πραγματοποιήσαν

θέματα σχετικά με την 'Ισπανία. Αίθουσα Γ', ανακοινώσεις γύρω από τη Δακία, 'Ισπρία κλπ. Αίθουσα Δ', επιγραφές διάφορων περιοχών του ελληνικού κόσμου σχετικά με θρησκεία και νομοθετικά διατάγματα. Αίθουσα Ε', οι ανακοινώσεις άφορούσαν περιοχές τής Δακίας - Βουλγαρίας τής ρωμαϊκής περιόδου. Πέμπτη 7/10/82, Κύρια Συνέλευση: «Επιγραφική και θόρειες ελληνικές περιοχές» (Θάσος, Διον κλπ.). Αίθουσα Α', ελληνικές επιγραφές σχετικές με τό δημόσιο βίο. Αίθουσα Β', λατινικές επιγραφές σχετικές με τό δημόσιο βίο. Αίθουσα Γ', έννημερωτικές ανακοινώσεις γύρω από την έρευνα στην επιγραφική (ελληνική και λατινική) και νέα τεχνική μέθοδος φωτονόρφησης φθαρμένων επιγραφών: Αίθουσα Δ', ονομαστική και νομικά κείμενα ('Ελλάδα και θόρειες περιοχές). Αίθουσα Ε', λατινική επιγραφική: Θωρία και έρμηνεια. Παρασκευή 8/10/82, Καταληκτρία Συνεδρία, επίσκεψη στο 'Επιγραφικό Μουσείο στο όποιο προσφέρθηκε και δείξωση στους Συνέδρους, που είχαν έτσι την ευχάριστη έκκληση να κινούνται ανάμεσα στις επιγραφές του Μουσείου τό όποιο είχε μόλις άνακαινιστεί μετά από τής ζημίες που είχαν προξενήσει οι τελευταίοι σεισμοί. Η τελευταία μέρα του Συνεδρίου (Σάββατο 9/10/82) άφιέρωθηκε σε επίσκεψη στο 'Αμφιθέατρο 'Ωρωπού και στο Ραμνούντα.

Β' Τοπικό Συνέδριο Μεσσηνιακών Σπουδών

Σύντομο χρονικό των αρχαιολογικών ανακοινώσεων

Η 'Εταιρεία Πελοποννησιακών Σπουδών, συνεχίζοντας τό δεύτερο κύκλο των τοπικών συνεδριών της, διοργάνωσε τό Β' Τοπικό Συνέδριο Μεσσηνιακών Σπουδών, υπό τής αιγίδα του 'Υπουργείου Πολιτισμού, από τής 27 - 29 Νοεμβρίου του 1982 στην πόλη τής Κυπαρισσίας. Μία συνεδρίαση, αυτή τής 28/11, πραγματοποιήθηκε από τής Δημόσιας Βιβλιοθήκης των Γαργαλιάνων. Από τό σύνολο των 60 ανακοινώσεων (54 στο πρόγραμμα και 6 έκτακτες συμμετοχές) έγιναν οι 52.

καταμετρήθηκαν δε σε 4 συνεδριάσεις. Από τις 52 ανακοινώσεις, 20 ανάγονται στο χώρο των αρχαιολογικών, 4 ήταν σχετικές με το Βυζάντιο και 28 με το νεώτερο Έλληνισμό.

Η προϊστορική αρχαιολογία, Μεσοσηνιας ένεκα, είχε την τιμητική της με 12 ανακοινώσεις. Ο καθηγητής και υποδιευθυντής του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ίνστιτούτου Αθηνών Klaus Kilian, («Η διοικητική οργάνωση της Πύλου και η αρχαιολογική έρευνα της περιοχής της Αργολίδας κατά την Μυκηναϊκή εποχή») έκανε μία θαυμάσια συνθετική παρουσίαση του κοινωνικοοικονομικού βίου της προϊστορικής Πύλου και «Αργολίδας με βάση τα μέχρι τώρα πορίσματα των ανασκαφών. Ο καθηγητής στο Παν/μιο Αθηνών Γ. Σ. Κορρές έκανε δύο ομιλίες, τη μία σχετικά με τα ευρήματα της Περιστεριάς και την καταγωγή των κατοίκων της, («Το αυτόθρον των κατοίκων της Περιστεριάς») και την άλλη για «Τα έθιμα ταφής του θολού τάφου 2 στο Ρούιτ Μυριοχωρίου». Ο έμπειλος αρχαιολόγος Κώστας Ζάχος πρόσφερε νέα στοιχεία για την κεραμική των νεολιθικών χρόνων με την προσεκτική του «Δοκιμαστική ανασκαφή στο πηλαιο Κουφιέρου Μεσοσηνιας», κοντά στο Παλιό Λουτρό. Η επίσης άψογη ανασκαφή ενός νέου μεγάλου θολού τάφου στο χωριό Ψάρι, καθώς και οι εκεί τοπογραφικές αναζητήσεις ήταν τό περιεχόμενο της ανακοίνωσης της έμπειλης αρχαιολόγου Γεωργίας Κατζή, («Ψάρι: νέα αρχαιολογική θέση στη Β. Τριφυλία»). Ο βοηθός στο Παν/μιο Αθηνών Γ. Σταθόπουλος έκανε σημαντικές «Παρατηρήσεις στην αρχιτεκτονική του πρωτοελλαδικού οικισμού Βοϊδοκούλιας» ξεκινώντας από σύγχρονα οικιστικά παραδείγματα.

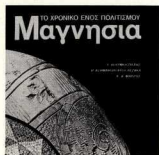
Αξιόλογη ήταν η συμβολή για την προϊστορική κεραμική της Μεσοσηνιας των ανακοινώσεων των αρχαιολόγων Άφροδ. Χασιακό, («Πρώτες παρατηρήσεις για τη Μεσοελλαδική έγχρυστη κεραμική της Μεσοσηνιας»), του Γιάννου Λώλου, («Εγκλωβισμένες σπείρες: Ένα χαρακτηριστικό διακοσμητικό θέμα της Υστεροελλαδικής Ι κεραμικής της Μεσοσηνιας») και του Μιχ. Παλιτσιάνου σχετικά με την «Κεραμική από το Υστεροελλαδικό νεκροταφείο της Κουκουράδας». Η έμπειλη

τρια της Έθν. Πινακοθήκης Άγ. Ταμβάκη έκανε μερικές «Πρώτες παρατηρήσεις από τη μελέτη των σφραγισμάτων της Πύλου», ενώ ο δικηγόρος Γιάν. Αποστολάκης ανέφερε στο «Δάμο στο βασίλειο του Νέστορα» αντίστοιχες στοιχεία από την άγνωση των πινακίδων της Πύλου, με επιφυλάξεις όμως, που εκφράστηκαν σε συζήτηση, από την πλευρά των αρχαιολόγων ανέδρων. Ο Αιγύπτιος αρχαιολόγος Mahmud El Saadani, σε θαυμάσια ελληνικά, έπισημανε ένα ακόμη σημείο των σχέσεων Αιγύπτου και Ελλάδικού χώρου στην ανακίνηση του γιά την «Εικονογραφική σύγκριση μεταξύ προτύπου και μυκηναϊκής αποδόσεως της TA - WRT». Η αρχαιολόγος Imma Kilian, («Ο δωρικός πέπλος κατά την Ύπομυκηναϊκή και Πρωτογεωμετρικήν εποχή στην Πελοπόννησο») απέδειξε, με βάση τη μελέτη της θέσεως των περονιών στις ταφές, την χωρίς αλλαγές συνέχεια του δωρικού πέπλου από τα μυκηναϊκά στα γεωμετρικά χρόνια. Η έμπειλη αρχαιολόγος Έλ. Παπακωνσταντίνου παρουσίασε το «Σύνολο των τυχαίων εύρημάτων από το σημαντικό ιερών Αρτέμιδος Λιμενίδας στη Δενθελιάτιδα κοντά στο χωριό Άλαγονία». Στο χώρο της ιστορικής τοπογραφίας ανέγονται τρεις ανακοινώσεις. Αυτή του σεβαστού τ. γυμνασιάρχη Σπ. Λυριντζή τίη «Γεωγραφία της περιοχής Γαργαλιάνων κατά Στράβωνα» με άψογη μεθοδολογία και σημαντικές παρατηρήσεις. Του αρχαιολόγου Παν. Βελισσαρίου, («Ο έντοπος των Κρώμων, τά ΒΑ όρια και οι διαβάσεις Μεσοσηνιας και Αρκαδίας») στην οποία με βάση τις επίτοπες έρευνές του και τη μελέτη των αρχαίων πηγών έκανε πολύ σημαντικές παρατηρήσεις. Επίσης ο ιστορικός Γιάν. Πικουλας, («Το «φυλακείον» στο Βασιλικό και ή σημασία του γιά την ιστορική τοπογραφία της περιοχής») με συνδυασμό των επίτοπων έρευνών του και των ανασκαφικών δεδομένων του Ν. Valmin, αναφέρθηκε στα ΒΑ όρια της αρχαίας Μεσοσηνιας και στη σημασία των εύρημάτων του «φυλακείου» γιά τόν άγνωστο Γ΄ Μεσοσηνιακό πόλεμο το 490 π.Χ. Η αρχαιολόγος Έλπ. Μητροπούλου παρουσίασε «Ένα νεκρόδειπνο από το Μουσείο της Καλαμάτας». Στο χώρο της φιλολογίας ανή-

κουν ή ανακοίνωση του λέκτορα στο Παν/μιο Αθηνών Άνδρ. Παναγόπουλου, («Τά «Μεσοσηνιακά» του Μύρου») σχετικά με τις πληροφορίες που δίνει ο Μύρων γιά το βίο των Μεσοσηνίων ειλωτών. Ακόμη ή Ζ. Ξανθάκη - Καραμάνου, συντάκτρια της Άκαδημίας, έκανε μία φιλολογική αναφορά στους στίχους του Τυρταίου, τους σχετικούς με τούς Μεσοσηνιακούς πολέμους. Τέλος σημειώνεται ή ανακοίνωση του διευθυντή του Κ.Σ. του Ιστορικού Λεξικού Δημ. Κρεκούκια, («Αρχαιοπληθ στοιχεία από τό άγροτο - ποιμεικό και άλιευτικό Λεξιλόγιο της Μεσοσηνιας») στην οποία έδωσε ένα πλούσιο υλικό αρχαίων λέξεων που έπιβιωναν μέχρι σήμερα. Η ανακοίνωση του έφορου Αρχαιοτήτων Θεόδ. Σπυρόπουλου, («Σχέση και συγκρίσεις μεταξύ λαξευτών θολωτών τάφων Μεσοσηνιας και Λακωνίας») δέν έγινε εξαιτίας απρόβλεπτης κωλύματος. Γιά τά μνημεία και την τέχνη των Βυζαντινών και νεώτερων χρόνων δέν έγινε δυστυχώς καμία ανακοίνωση.

Γιάν. Α. Πικουλας

ΒΙΒΛΙΑ

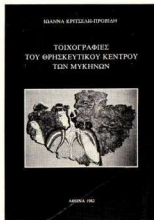


Μαγνησία, τό χρονικό ενός πολιτισμού

Γ. Χουμουζιάδης, Π. Άσημακοπούλου, Κ. Α. Μακρής, Αθήνα 1982

Τό βιβλίο αυτό γραμμένο από τρεις ειδικούς άποτελείται αντίστοιχα από τρία μέρη, της τριετής κύριας περιόδου της ιστορίας: Αρχαία Μαγνησία, Παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή Μαγνησία και Μεταβυζαντινή και Νεώτερη Μαγνησία. Στά πλαίσια της κάθε ιστορικής περιόδου εξετάζον-

τα θέματα όπως «ο χώρος», «η οικονομία», «η κοινωνία», «οι ιδεολογίες», «τά μνημεία» κλπ. Έτσι ο αναγνώστης παρακολουθεί την αδιάκοπη ιστορία της περιοχής αυτής που κατοικήθηκε από τους παλαιολιθικούς κιόλας χρόνους. Η εικονογράφηση του έργου συνοδεύει επεξηγηματικά τα κείμενα και η απόδοση της είναι άρτια. Το βιβλίο αυτό θα ενδιαφέρει τον καθένα να έχει μια σφαιρική εικόνα μιάς περιοχής καθώς και όποιον εκτιμά τη σωστή δουλειά.



Τοιχογραφίες του θρησκευτικού κέντρου των Μυκηνών
 Ίωάννα Κριτσέλη - Προβίδη
 Αθήνα 1982

Πρόκειται για τη διδακτορική διατριβή της Ι. Προβίδη. Πολύ ενδιαφέρουσα εργασία που ρίχνει φως στον ένεμερο άγνωστο τομέα των τοιχογραφιών των Μυκηνών από θρησκευτική άποψη. Στο χώρο της ἀκρόπολης, οι ἀνασκαφές τῶ κατηγῆτῆ Μυλωνά τῶν χρόνων 1970-1972 ἔφεραν στὸ φῶς τῆς περισσῶτερες σὲ ἀριθμὸ καὶ καλύτερα σωζόμενες τοιχογραφίες, πού οἱ θρησκευτικὲς παραστάσεις τους, σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τῆς ἀνάλογες τῶν παλαιότερων τοιχογραφιῶν τοῦ ἴδιου χώρου καθὼς καὶ μὲ τὰ ἀρχαιολογικὰ δεδομένα καὶ λείψανα λατρευτικῆς χρήσεως, ὄδηγαν τὸν ἀνασκαφὴ νὰ θεωρήσει τὸ κεντρικὸ τμήμα τῆς δυτικῆς κλιτύος τῆς ἀκρόπολης ὡς τὸ θρησκευτικὸ κέντρο τῶν Μυκηνῶν (...). Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τῆ μελέτη τῶν εὑρημάτων, οἱ ἐξεταζόμενες τοιχογραφικὲς συνθέσεις ἀκολουθοῦν σὲ γενικὲς γραμμὲς τὸ κα-

θιερωμένο θεματολόγιο τῶν Ὑστεροελλαδικῶν χρόνων. Ἡ ἴδια ἀπτήρη, κλασικὴ ὀργάνωση πού παρατηρεῖται στῆς μυκηναϊκὲς τοιχογραφίες διέπει τὸσο τὰ θέματα, ὅσο καὶ τὴν τεχνικὴ καὶ τὸν τρόπο ἐκτέλεσεως τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ θρησκευτικῶν κέντρου (...). Μὲ τὰ εὑρήματα αὐτὰ ἀναθεωροῦνται οἱ παλιότερες ὑποθέσεις ὅσον ἀφορᾷ τὸ βασικὸ ρόλο πού ἔπαιξε τὸ ἀνάκτορο στὴ μυκηναϊκὴ λατρεία: Ἐξακριβώνεται ὅτι δὲν ὑπῆρχε ἱερό ἢ ναὸς στὸ ἀνάκτορο, καὶ ἀνατρέπεται ἔτσι ἡ μέχρι τώρα ισχύουσα πίστη ὅτι ὁ βασιλεὺς ἦταν καὶ θρησκευτικὸς ἀρχῶν (Priest-King), ὁ ὁποῖος ἱεραουργοῦσε σὲ ναὸ ἐγκαθιδρυμένο στὴν περιοχή τῶν ἀνακτόρου. Τὸ ἀνάκτορο ἦταν μόνον ἡ κατοικία τοῦ ἀνακτα. Ἐξω ἀπὸ τὰ ὄρια του, καὶ ἐντελῶς ἀνεξάρτητὰ ἀπὸ αὐτὸ, στὴ δυτικὴ κλιτὴ τῆς ἀκρόπολης εἶχε ἐγκαθιδρυθεῖ τὸ θρησκευτικὸ κέντρο τῶν Μυκηνῶν, ὅπου ἦταν ἐγκατεστημένοι οἱ θωμοὶ καὶ τὰ ἱερά, καὶ ὅπου σὲ τακτὰ διαστήματα οἱ ἱερεῖς ἀσκούσαν τὴ λατρεία.

Ἐπιπλέον, οἱ τοιχογραφίες τῆς περιοχῆς Γ θεμελιώνουν τὴν ἄποψη ὅτι ἡ μυκηναϊκὴ τέχνη, καὶ συγκεκριμένα ἡ ζωγραφικὴ, συνεχίστηκε μέχρι τὸ τέλος τῆς ζωῆς τῶν Μυκηνῶν, ἦταν ἀξιόλογη ἀπὸ ἄποψη τεχνολογίας καὶ τεχνικῆς, καὶ ἀποτελοῦσε ὁμαλὴ συνέχεια τῆς ζωγραφικῆς τῆς προηγούμενης (III B) φάσης, τῆν ὁποία μμεῖται πιστὰ. Γίνεται φανερό, ἀκόμη, ὅτι σημαντικοὶ καλλιτέχνες ἐργάζονταν στὴν ἀκρόπολη χωρὶς διακοπὴ, διακοσμώντας τὰ κοσμικὰ καὶ θρησκευτικὰ κτίρια μὲ παραστάσεις θεμελιωμένες στῆς γερὲς κρητομυκηναϊκῆς βάσεις.

Finger prints and Archaeology
 P. Åström, S.A. Eriksson,

Studies in Mediterranean Archaeology. vol. XXVIII. Göteborg, Σουηδία 1980

Μὲ τὸν τίτλο «Δακτυλικά ἀποτυπώματα καὶ ἀρχαιολογία», οἱ συγγραφεῖς τῆς μικρῆς ἀλλὰ σημαντικῆς αὐτῆς ἐργασίας κάνουν μῖα ἀναδρομὴ στὴν ἱστορία τῆς μελέτης τῶν δακτυλικῶν ἀποτυπωμάτων (Ἀγγλία 1684) γιὰ νὰ φτάσουν στὸ ὕψος τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ καθ. Åström στὴν Κύπρου (Καλοψίδα). Οἱ P.Å καὶ S.A.E.

μελέτησαν κυρίως μυκηναϊκὰ καὶ μεσο-μυκηναϊκὰ θραύσματα ἀγγείων καθὼς καὶ θραύσματα τῆς ὕψιμης ἐποχῆς τοῦ χαλκοῦ στὴν Κύπρου. Ἐπίσης ἐξέτασαν καὶ 73 πινακίδες μυκηναϊκῆς ἀπὸ ἀργίλου πού φέρουν γραμμικὴ γραφὴ Β (ἀπὸ τῆς Μυκηνας). Ἀπὸ τῆς πινακίδες αὐτῆς 13 φέρουν δακτυλικά ἀποτυπώματα. Στὸ πῖσω μέρος σὲ 5 ἀπὸ τῆς πινακίδες αὐτῆς ὑπάρχουν ἀποτυπώματα τοῦ ἀντίχειρα. Οἱ εἰδικὸι τῆς γραφῆς Β ὑποστηρίζουν πῶς δύο ἀπὸ τῆς πινακίδες αὐτῆς ἔχουν χαραχθεῖ ἀπὸ τὸν γραφέα 51, ἐνῶ μῖα ἀνήκει στὸν γραφέα 55 καὶ μῖα ἄλλη στὸν 56. Σύμφωνα ὁμως μὲ τὸς μελετητῆς τῶν δακτυλικῶν ἀποτυπωμάτων, εἶναι πιθανὸ ὅλες οἱ πινακίδες νὰ ἀνηκνουν στὸν ἴδιο γραφέα. Οἱ συγγραφεῖς μελέτησαν ἐπίσης ἄττικά μελανόμορφα ἀγγεῖα προκειμένου, σὲ μῖα ἐπιμέμφη φάση, νὰ ταυτίσουν τὰ δακτυλικά ἀποτυπώματα μὲ τὰ ὄνομα τῶν καλλιτεχνῶν.

Ἡ μελέτη τῶν ἀποτυπωμάτων μπορεῖ, ἀκόμα, νὰ δώσει πληροφορίες γιὰ τὸ πῶς κρατοῦσαν οἱ ἄνθρωποι τὰ ἀντικείμενα, π.χ. πῶς ἔπιαναν οἱ μυκηναῖοι γραφίδες τὰ πλακίδια ἢ πῶς οἱ Κρήτες ἢ Κύπριοι ἀγγειοπλάστες ἔπιαναν τὰ μονόχρωμα ἀγγεῖα γιὰ νὰ τὰ θουτήξουν στὸ χρῶμα.

Πῶς εἶδαν οἱ ξένοι τὴν Ἑλλάδα τοῦ '21

Κυριάκου Σιμόπουλου
 Αθήνα 1982

Κυκλοφόρησε ὁ 4ος τόμος τῆς σειράς αὐτῆς καὶ καλύπτει τὰ χρόνια 1824-1826 πού εἶναι ἀπὸ τὰ σημαντικότερα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀγῶνα. Ὁ τόμος εἶναι ἰδιαίτερα καλοσχητος καὶ τὰ χαρακτηριστὰ θαυμάσια ἀποδομένα.

Conservation of Historic Stone Buildings

National Academy Press ISBN 0-309-03275-X
 Washington DC 1982
 χαρτόδετο 365 σ.

Τὸ συλλογικὸ τὸμο «Συντήρηση ἱστορικῶν κτιρίων ἀπὸ λίθο» προλογίζει ὁ Ν.S. Baer, Καθηγητῆς στὸ Κέντρο Συντήρησης τοῦ ἴνστιτού-

του Καλών Τεχνών στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης. Ακολουθεί μία έκθεση της 'Επιτροπής για τη Διατήρηση των 'Ιστορικών Κτιρίων και Μνημείων από Λίθο, που αναφέρεται στα υλικά δομής, στους μηχανισμούς φθοράς του λίθου, στους τρόπους διάγνωσης, στους τρόπους αντιμετώπισης και στην αξιολόγησή τους, στις δυνατότητες εκπαίδευσης και πληροφόρησης, στους τρόπους χρηματοδότησης και στον προγραμματισμό. Στόν τόμο περιλαμβάνεται επίσης ένα άρθρο του Β.Μ. Feilden για τις αρχές της αναστήλωσης και είκοσι ανακοινώσεις επιστημόνων, αρχιτεκτόνων μνημείων, μηχανικών και ιστορικών της αρχιτεκτονικής, που αναφέρονται στο σημαντικό επίπεδο της έρευνας και της πρακτικής για τη διατήρηση του λίθου. Οι ανακοινώσεις αυτές παρουσιάστηκαν σε συνέδριο με το ίδιο θέμα που οργανώθηκε από το Smithsonian Institute στη Washington, στο διάστημα 2-4 Φεβρουαρίου 1981. Πιο αναλυτικά, οι ανακοινώσεις αναφέρονται στη γεωλογική προέλευση και τις φυσικές ιδιότητες του λίθου, στην αποσύνθεση και αποσάθρωση των πετρωμάτων, στους μηχανισμούς φθοράς από κρυσταλλοποίηση, στην επίδραση της ρύπανσης του περιβάλλοντος και της ύγρασίας, στην επίδραση των τοπικών κλιματολογικών συνθηκών, στις φωτογραφικές μετρήσεις, στον καθαρισμό και συντήρηση των επιφανειών, στην καταλληλότητα των πολυμερών για την προστασία του λίθου. Κάθε ανακοίνωση συνοδεύεται από σχετική βιβλιογραφία και ο τόμος κλείνει με μία πρόταση για τους στόχους στα μελλοντικά προγράμματα έρευνας και εργασίας.

Ίωσηφ Βρίγγας

Α. Μαρκόπουλου, ΕΙΕ, Κέντρο Βυζαντινών Έρευνών, Σύμμεικτα, τ. Δ', σ. 87-115
Αθήνα 1981

Με όριση: «Προσωπογραφικά προβλήματα και ιδεολογικά ρεύματα» ο Α. Μαρκόπουλος επιχειρεί να σκιαγραφήσει την προσωπικότητα του «παρακοιμμένου» Ίωσηφ Βρίγγα, προσωπικότητα άμφιλεγμένη, που έπαιξε σημαντικό ρόλο στο Βυ-

ζάντιο από το 959 ως το 963. Ός αντίπροσωπος της κεντρικής διοίκησης, ο Βρίγγας υπήρξε άσπονδος έχθρος του Νικηφόρου Φωκά. Στη μελέτη αυτή προτείνονται και ορισμένες πολύ ενδιαφέρουσες προσωπογραφικές έρμηνειες σχετικά με πρόσωπα της εποχής.

Τά προβλήματα και τά επιτεύγματα των Μεγάλων Μακεδόνων Φιλίππου και Άλεξάνδρου

Ν. Γκ. Χάμμοντ,

έκδ. Έταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 1982

Έκδόθηκε πρόσφατα ή διάλεξη του κορυφαίου ιστορικού Χάμμοντ ο οποίος έχει εντυφώσει στα θέματα που άφορούν τη Βόρ. Έλλάδα.



Μακεδονία, 4000 χρόνια ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού

Συλλογικός τόμος, Έκδοτική 'Αθηνών
Αθήνα 1982.

Πρόκειται για ένα σημαντικό έργο, συλλογικής εργασίας κορυφαίων επιστημόνων που παρέχει τά τελευταία πορίσματα της ιστορίας και της αρχαιολογίας ενός χώρου αναμφισβήτητα ελληνικού. Ο τόμος αυτός αποτελεί τον πρώτο μιά σειράς «Ιστορικοί Έλληνικοί Χώροι» που θα συμπληρωθεί με τά έργα: 'Ήπειρος, Θράκη, Μικρά Άσία, Κύπρος και Αίγυπτο. Συνεχίζοντας την παράδοση της Έκδοτικής 'Αθηνών ό πρώ-

τος τόμος της σειράς αυτής αποτελεί ένα σημαντικό έργο στα πλαίσια των γνώσεων της ελληνικής ιστορίας.

Έλληνική πλαστική, Αρχαϊκή περίοδος

John Boardman,

έκδ. Καρδαμίτσα, Άθήνα 1982

Σέ προσεγγμένη ελληνική μετάφραση που άφείλεται στην Εύα Σημαντάνη - Μπουρνιά, κυκλοφόρησε τό κλασικό πιά έργο του John Boardman, καθηγητή του Πανεπιστημίου Όξφόρδης (Greek Sculpture, The Archaic Period, 1978) που δέν πρέπει να λείπει από καμία βιβλιοθήκη όσων ενδιαφέρονται για την ιστορία, την αρχαιολογία και την τέχνη. Στις 300 περίπου σελίδες και τις 481 εικόνες του βιβλίου αυτού ο αναγνώστης θά βρει μία άφηγη ανάλυση της ελληνικής τέχνης και τεχνικής που εξετάζεται μέσα στά ιστορικά πλαίσια της εποχής.

Ο Κώδικας του Χαμουραπί και άλλοι Κώδικες της Μεσοποταμίας

Εισαγωγή Π. Ροδάκης, μετάφραση Κ. Καλατζή,
έκδ. Καστανιώτη, Άθήνα 1982.

Κατατοπιστική, μικρή έργασία για όσους ενδιαφέρονται για τη νομική επιστήμη και τους ανατολικούς πολιτισμούς.

Αντιγραφείς και φιλόλογοι. Τό ιστορικό της παράδοσης των κλασικών κειμένων,

L.D. Reynolds - Ν.Γ. Wilson,
έκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Έθνικής Τραπεζής, Άθήνα 1981

Τό έργο αυτό γραμμένο τό 1975 (Scribes and Scholars), αποτελεί ένα άριστο έγχειρίδιο για τους «μει εκδοτές» ή τους άρχαίους. Όπως αναφέρουν και οι συγγραφείς στην εισαγωγή τους: «Σκοπός τό βιβλίου είναι να θέσει στη διάθεση των άρχαίων μιά άπλη εισαγωγή σε έναν το-

μέτα των κλασικών σπουδών που γενικά εξακολουθεί να μὴν είναι πολύ γνωστές ούτε κατανοητές, παρ' ἅλη τὴ σημασία καὶ τὸ ἐγγενές ἐνδιαφέρον πού ἔχει. Σέ σχολεῖα καὶ σὲ πανεπιστήμια οἱ σπουδαστές διδάσκονται Ἑλληνες καὶ Λατίνους κλασικούς σὲ ἐκδόσεις ἐφοδιασμένες μὲ κριτικό ὑπόμνημα, συχνότατα ὁμῶς ἀγνωστοῦ τὸ ἱστορικό γεγονότα πού καθίστανται τὸ ὑπόμνημα ἀπαραίτητο καὶ βρίσκονται σὲ ἀδυναμία νὰ ἀποτιμηθοῦν τίς πληροφορίες πού περιέχονται σ' αὐτό... γι' αὐτὸ ὑπῆρχε ἀνάγκη ἐνὸς σύντομου ὁδηγοῦ, καὶ μάλιστα ἐνὸς ὁδηγοῦ πού νὰ μποροῦν νὰ τὸν διαβάσουν ἐκείνοι πού οἱ γλωσσικές καὶ οἱ ἱστορικές γνώσεις τους εἶναι περιορισμένες.

Προσπαθήσαμε νὰ ἐξηγήσουμε σὲ γενικές γραμμές μὲ ποιές διαδικασίες ἐφτάσαν ὡς τίς μέρες μας τὰ κείμενα τῆς ἑλληνικής καὶ τῆς λατινικής φιλολογίας, περιγράφοντας τοὺς κινδύνους πού διέτρεχαν στὴν ἐποχὴ τοῦ χειρόγραφου βιβλίου καὶ δείχνοντας ὡς ποῖον βαθμὴ οἱ ἀναγνώστες ἢ οἱ λόγιοι τῆς Ἀρχαιότητος καὶ τοῦ Μεσαίωνα ἐνδιαφέρθηκαν νὰ περιούσουν ἢ νὰ παραδώσουν στοὺς μεταγενέστερους τὰ κλασικά κείμενα. Ἡ ἱστορία τῶν κειμένων δὲν μπορεῖ νὰ διαχωριστεῖ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς ἐκπαίδευσης καὶ τῆς φιλολογίας, πού ἔπισης καταλαμβάνουν σημαντικό χώρο στὸ βιβλίο μας. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, θέματα καθαρὰ παλαιογραφικά μᾶς ἀπασχόλησαν μόνον ἂν εἶχαν ἄμεση σημασία γιὰ τὴν παράδοση τῶν κειμένων».

Ἡ πολὺ προσεγγισμένη μετάφραση τοῦ ἔργου ὀφείλεται στὸν Ν.Μ. Παναγιωτάκη.

Καραβάκια - Τάματα καὶ θαλασσινὴ ἀφιερωτικὴ πρακτικὴ στό Αἰγαίον.

Ἄλκος Ε. Φλωράκης,
Ἐκδ. Φιλίππου, Ἀθήνα 1982.

Ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρουσα ἐργασία πού ἀπαρτίζεται ἀπὸ τρεῖς ἐνόητες: τὴν εἰσαγωγή ὅπου τοποθετεῖ τὸ θέμα στό γενικό χώρο του, τὸ Α Μῆρος, ὅπου ἐξετάζεται ἡ θέση τῆς ἀφιερωτικῆς πράξης μῆσα στὴ θαλασσινὴ λαϊκὴ λατρεία, ἀπὸ τίς ἀφετηρίες τῆς καὶ τὴν ἀρχαία παρά-

δοση ὡς τῆς χριστιανικῆς μεταστροφῆς καὶ τῆς νεότερης Ἑλλάδα, καθώς καὶ ἡ κοινωνικὴ τῆς διάσταση, σὲν ἕνα εἶδος συμφωνίας μεταξὺ ἀφιερωτῆ καὶ θεοῦ προσώπου καὶ τὸ Β Μῆρος, ὅπου ἐρευνᾶται τὸ ἀριεργικό ἀντικείμενο. Μετὰ ἀπὸ μία γενικὴ κατάταξη τῶν ναυτικῶν ἀφιερωμάτων, ἐνὲς λειτουργικῆς συναφείας κατηγορίας, τὸ θέμα ἐξειδικεύεται στὰ καραβάκια - τάματα.

Ἡ ἱατρικὴ καὶ Ὑγιεινὴ εἰς τὸν Ὀμηρον

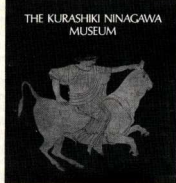
Ἰσιδ. Γούναρη, Ἀθήνα 1983

Μόλις κυκλοφόρησε μιά ἐργασία τοῦ Δρ. Ἰ. Γούναρη. Μὲ σχολιασμένα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὰ ὁμηρικά ἔπη, δίνεται ἡ ἀντιμετώπιση τῆς Ὑγιεινῆς καὶ τῆς ἱατρικῆς ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους.

Ἡ Ζωὴ τῶν μορφῶν, Henri Focillon,

ἔκδ. Νεφέλη, Ἀθήνα 1982

Ὁ Η. Focillon (1881-1943) ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς κορυφαίους ἱστορικούς τέχνης πού ἀνοίξαν τὸ δρόμο γιὰ τὴ σφαιρικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ ἔργου τέχνης: «Τὰ προβλήματα πού θέτει ἡ ἐρμηνεία τοῦ ἔργου τέχνης παρουσιάζονται μὲ τὴ μορφή ἀντιφάσεων σχεδὸν βασανιστικῶν. Τὸ



ἔργο τέχνης εἶναι μιά ἀποπερατὴ πρὸς τὸ μοναδικό, βρίσκεται τὴν τελείωσή του σὲν ἕνα ὄλον, σὲν κάτι ἀπόλυτο καὶ, ταυτόχρονα ἀντικεῖ σ' ἕνα σύστημα πολυπλοκῶν σχέσεων. Εἶναι ἀποτέλεσμα μῆς ἀνεξάρτητης δραστηριότητας, ἐκφράζει μιά ἀντι-

τερη καὶ ἐλεύθερη ὄνειροπόληση. Ἡ Ζωὴ τῶν μορφῶν (La vie des formes) λοιπὸν, μῆσα στὸ πνεῦμα δὲν εἶναι μιά μορφικὴ πλευρὰ τῆς ζωῆς τοῦ πνεύματος. Τεῖνον νὰ βροῦν τὴν πραγμάτωσή του, τῆ θρίσκουν πράγματι, δημιουργοῦν ἕναν κόσμο πού δρᾶ καὶ ἀντιδρᾶ.

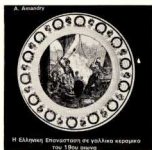
Ὁ καλλιτέχνης παρατηρεῖ τὸ ἔργο του μὲ μάτια διαφορετικά ἀπὸ τὰ δικὰ μας — ἐμεῖς ὀφείλομε νὰ προσπαθήσομε νὰ τοῦ μοιάσομε — μῆς ἀπὸ τὸ ἐσωτερικό τῶν μορφῶν, καὶ μῆς ἀπὸ τὸ βαθύτερο εἶναι του».

Ἡ μετάφραση τοῦ ἔργου ἔγινε ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτη Κούρια.

The Kurashiki Ninagawa Museum

Erika Simon, Verlag Philipp von Zabern, Mainz 1982

Τὸ Μουσεῖο Κουρασίκι Νιναγκάβα βρίσκεται στὴν περιοχή Ὀκαῦάμα τῆς Ἰαπωνίας καὶ ἀποτελεῖ τὸ μοναδικό κέντρο σπουδῶν τῆς ἀρχαίας εὐρωπαϊκῆς τέχνης στὸν τόπο αὐτό. Ὡς τὸ 1982, πού ἐκδόθηκε ὁ κατάλογος ἀπὸ τὴν Ἐρ. Ζίμον, ἦταν ἐλάχιστο γνωστό. Περιέχει γύρω στὰ 244 ἀντικείμενα ἑλληνικῆς, ἐτρουσκικῆς καὶ ρωμαϊκῆς τέχνης. Ὁ κατάλογος, θαυμάσια εἰκονογραφημένος, εἶναι γραμμένος στὰ ἀγγλικά καὶ σκοπὸ ἔχει νὰ χρησιμεύει ὡς ὁδηγὸς τόσο στὸν ἀπὸ ἐπισκέπτη ὄσο καὶ στὸν εἰδικό. Ἡ παρουσίαση ἀρχίζει μὲ τὴν Κυκλαδικὴ τέχνη, τὰ Μινωικά καὶ Μικηναϊκά ἀντικείμενα. Τὸ θῆρος ὁμῶς τῆς συλλογῆς βρίσκεται στὰ ἀγέλια τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ κλασικῆς περιόδου πού προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλία. Στὴ συλλογὴ τοῦ Μουσείου περιέχονται ἔπισης ἀντικείμενα ἐτρουσκικῆς τέχνης. Ἀξίζει ὁμῶς νὰ ἀναφέρωμε τίς ἑλληνικές τερακότες καὶ τίς ἐπιτύμβιες μαρμάρινες ἀττικές ἠλυθούθους, τίς προτομὲς τοῦ Αὐγουστοῦ καὶ τῆς ἱερέας Ἀντωνίας καθὼς καὶ τὰ θαυμάσια ρωμαϊκά καὶ παλαιοχριστιανικὰ ψηφιδωτὰ μὲ τὰ ζωντανὰ χρώματα πού προέρχονται ἀπὸ τὴ Συρία. Σημαντικὴ ἔπισης εἶναι ἡ νομισματικὴ συλλογὴ τοῦ Μουσείου αὐτοῦ.



‘Η Έλληνική Έπανάσταση σε γαλλικά κεραμικά του 19ου αιώνα

A. Amandry, Αθήνα 1982

Στό άρτια παρουσιασμένο αυτό βιβλίο — πού χρoίσιμε για κατάλογο στην έκθεση πού έγινε στό Γαλλικό Ίνστιτούτο — παρουσιάζονται διάφορα έργαστήρια κεραμικής τής Γαλλίας πού, τήν έποχή του μεγάλου φιλελληνισμού διακοσμούσαν τά προϊόντα τους μέ σκηνές από τήν Έλληνική Έπανάσταση. Τά θέματα αυτά τά άντλούσαν είτε από γνωστά χαρακτικά έργα είτε παράγγελλαν ειδικά για τή χρήση αυτή, γκραβούρες σέ γνωστούς καλλιτέχνες. Παράλληλα μέ τήν ιστορία, λοιπόν, τών γαλλικών έργοσταςών κεραμικής έχουμε τήν ιστορία του φιλελληνισμού στό Γαλλία και τό πώς δυτικοί καλλιτέχνες άπεικόνιζαν τήν Έλλάδα και τά γεγονότα τής Έπανάστασης. Ένα βιβλίο καλoίσθητο, καλογραμμένο πού παρέχει πληθώρα πληροφοριών για μία έποχή πού ή Δύση «ζούσε» τόν φιλελληνισμό.



Antike Kunstwerke aus der Sammlung Ludwig

Band 1: Frühe Tonsarkophage und Vasen, Band 2: Terrakotten und Bronzen

E. Berger, R. Lullies,
Verlag Philipp von Zabern,
Mainz 1980-1982

Έκδόθηκε πρόσφατα ό νέος κατάλογος τής συλλογής Λούντβιχ του Άρχαιολογικού Μουσείου τής Βασιλείας (Έλβετία). Ό πρώτος αυτός τόμος περιέχει τίς πρώιμες πήλινες σαρκοφάγους και τά άγγεία τής συλλογής, ενώ ό 2ος τόμος (1982) πραγματεύεται τίς τερακότες και τά χάλκινα άντικείμενα.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ευρωπάλια - Έλλάς 82

Τά Ευρωπάλια είναι ένας θεσμός πού δημιουργήθηκε τό 1964 και γίνονται κάθε δύο χρόνια, μέ σκοπό νά προβάλουν τήν πολιτιστική παραγωγή κάθε χώρας πού άνήκει στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

‘Η έβδομη μπενιόλε τών Ευρωπαϊών, πού έγινε στό Βέλγιο μέ διάρκεια δύο μήνες (Οκτώβρη και Νοέμβρη), ήταν άφιερωμένη στην Έλλάδα, τό νεότερο μέλος τής Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Σκοπό είχε νά γίνουν γνωστές οι διάφορες μορφές του Έλληνικού πολιτισμού πού «άνανεώνεται έδώ και 5.000 χρόνια», όπως γράφει χαρακτηριστικά τό πρόγραμμα τών Ευρωπαϊών, και μάλιστα σ’ όλους τούς τομείς, δηλαδή έκθέσεις, θέατρο, κινηματογράφο, μουσική, φιλοσοφία, λογοτεχνία κλπ. Σάν κέντρο τών εκδηλώσεων αυτών θεωρήθηκαν οι τρεις μεγάλες έκθέσεις πού άφορούσαν τόν Κυκλαδικό πολιτισμό, τήν Άρχαϊότητα και τό Βυζάντιο.

Έμεις θά άσχοληθούμε μόνο μέ τίς τρεις αυτές έκθέσεις, πού είναι και πιό κοντά στό περιεχόμενο τής ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ, άν και ύπήρχαν και άλλες πολλές, μικρότερες, όπως αυτή μέ τίτλο «‘Η τέχνη τών εικόνων στην Κρήτη και τά νησιά μετά τό Βυζάντιο», πού περιλάμβανε εικόνες, αλλά ήταν άρκετά ξεριδικευμένη.

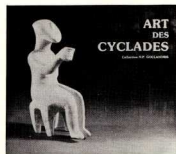
Τέχνη τών Κυκλάδων από τό 3.200 έως τό 2.000 π.Χ.

Συλλογή Ν.Π. Γουλανδρή

Περιλάμβανε 200 περίπου άντικείμενα-

να: Άγγεία (πήλινα και μαρμάρινα), τά γνωστά μαρμάρινα ειδώλια — χαρακτηριστικά τής κυκλαδικής τέχνης — και διάφορα μεταλλικά άντικείμενα, όπως πελέκειες και έγχυρίδια.

Όλα τά έκθέματα άνήκουν στην πρωτοκυκλαδική περίοδο πού καλύπτει τήν τρίτη χιλιετία και στό χώρο περιλαμβάνει τή Μήλο, Σύρο, Πάρο, Νάξο και Άμοργο (δηλαδή μέρη όπου έγιναν άνασκαφές και θρέθη-



καν άντικείμενα). Χαρακτηριστικά τής κυκλαδικής τέχνης είναι τά μαρμάρινα ειδώλια, πού λόγω έλλειψης στοιχείων είναι δύσκολο νά έρμηνευτούν. Έχουν γράσει διάφορες ύποθέσεις σχετικά μ’ αυτά και τά θεωρούν είτε ως άντικείμενα για τίς σεξουαλικές ανάγκες τών νεκρών, όπως τά αντίστοιχα αιγυπτιακά κτερίσματα, είτε ως άναπαράσταση νυμφών, ηρωιδών, προστάτιδων δυνάμεων ή ακόμα ως ύπνρετικό προσωπικό για τούς νεκρούς ή πάλι ως άναπαράσταση μιάς θεότητας. Άπάντηση όμως σίγουρη δέν υπάρχει και τό πιό πιθανό είναι νά βρίσκεται στην σύνθεση όλων αυτών τών απόψεων.



Άνθρωποι και θεοί τής άρχαίας Έλλάδας από τό 1000 ως τό 30 π.Χ.

Σημαντική έκθεση στην οποία δόθηκε μεγάλη έμφαση, γιατί η 'Αρχαιότητα αποτέλεσε και την πιο γνωστή εικόνα της 'Ελλάδας στο εξωτερικό. Προβλήθηκε όχι μόνο ως το πολιτιστικό παρελθόν της Ευρώπης αλλά ως καθοριστικό στοιχείο, ακόμα και τώρα, του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Μ' αυτό τον τρόπο εντάσσεται η έκθεση αυτή στη σειρά των «μεγάλων εκθέσεων» των Ευρωπαίων που σκοπό τους έχουν να δείξουν τι προσφέρει κάθε ευρωπαϊκό έθνος στον κοινό ευρωπαϊκό πολιτισμό. Έτσι στα Εύρωπαϊκά - 'Ιταλία, τό 1969, έγινε έκθεση «Οι ναυπογραφίες της Φλωρεντίας» ενώ στα Εύρωπαϊκά - Κάτω Χώρες, τό 1971, η έκθεση είχε θέμα «Ο Ρέμπραντ και η εποχή του».

Στη δική μας έκθεση ύπήρχαν πρόγνυμι πολλά και σημαντικά εκθέματα από 50 περίπου μουσεία και κάλυπταν όλους τους τομείς της πολιτιστικής παραγωγής, σε μία περίοδο που ξεκινούσε από την αρχαϊκή ως την ελληναςτική 'Ελλάδα.

Τά αντίκειμενα ήταν χωρισμένα σε δύο μεγάλες ενότητες, σύμφωνα με τόν τίτλο της έκθεσης: Τόν θεϊκό τομέα και τόν ανθρώπινο και κάθε μία περιλάμβανε τίς έξης υποομάδες: Γιά τήν πρώτη ενότητα είχαμε τρείς α) θεοί, β) ήμιοι, γ) πρωτομέες (κυρίως μεγάλων ανδρών της πολιτικής και πνευματικής ζωής). Γιά τή δεύτερη ενότητα ύπήρχαν εννιά και ήταν με τή σειρά παρουσίασης α) παραδόσεις (με ζωές ήρώων, τόν Τρωϊκό πόλεμο κ.ά.), β) νεότητα (με σκηνές από τή ζωή των νέων στην 'Αρχαιότητα), γ) γυναίκες (με παραστάσεις γυναικών σε διάφορα ολι-κά), δ) άντρες (όπως προηγούμενα γιά τίς γυναίκες), ε) άθλήματα (με διάφορες σκηνές άθλημάτων), στ) γεωργία - βιοτεχνία, ζ) σκηνές καθημερινής ζωής, η) λατρεία, θ) θάνατος (σκηνές σχετικές μ' αυτόν).

Πλούσια λοιπόν εικονογραφημένη έκθεση, αλλά ό τρόπος παρουσίασης της μάς θρίσκει σε ένα σημείο αντίθετους. Στην αρχή τού καταλόγου (σελ. 8) αναφέρεται ότι τήν 'Ελλάδα δέν τήν κατοικούσαν θεοί, ήμιοι και ήρωες, όπως τήν είχε φτιάξει στο μυαλό της ή Ευρώπη, αλλά όπλα και μόνο άνθρωποι που έξανθρώσαν και τήν εικόνα τών ίδιων τών θεών τους. Η σκοπιά όμως αυτή αλλάζει με τήν παρουσία-

ση της έκθεσης που ακολουθεί μία «θηροκευτική, ιδεολογική, ιεραρχήση», αρχίζοντας με τούς θεούς, περνώντας στους ήμιοιους και, μέσω των μεγάλων ανδρών, καταλήγει στους κοινούς θνητούς, δηλαδή από τό δημιουργό στο δημιούργημα και κάπου ανάμεσα μπαίνουν, σάν τούς άπόστολους, οι μεγάλοι άντρες. Έτσι φυσικά αλλοιώνεται και τό νόημα της αρχαϊας 'Ελλάδας όπως πού σωστά, τοποθετείται στο γραπτό εισαγωγικό κείμενο.

Άκόμα και ό τίτλος της έκθεσης ήταν παραπλανητικός, γιά τόν άπλό λόγο ότι τήν 'Ελλάδα τήν κατοικούσαν μόνο άνθρωποι.

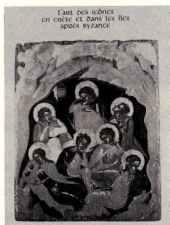


Αίγλη τού Βυζαντίου από τό 330 ως τό 1453

Έκθεση που συγκέντρωνε πολλά και σημαντικά αντίκειμενα, δίνοντας τήν εύκαιρία στον επισκέπτη να έχει μπροστά του, συγχρόνως, δείγματα άπ' όλους τούς τομείς της βυζαντινής πολιτιστικής παραγωγής. Περιλάμβανε 200 περίπου αντίκειμενα προερχόμενα από 'Ελλάδα, Κύπρο



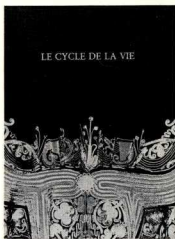
και Δυτική Ευρώπη, γεγονός που διακαιοιολογείται από τό πνεύμα τών Ευρωπαίων. Έλλειπαν έτσι οι συλλογές τών Η.Π.Α., Ε.Σ.Σ.Δ. και Τουρκίας. Η έκθεση κάλυπτε όλη τή βυζαντινή περίοδο και μόνο αυτή, ενώ οι ελάχιστες αναφορές σε μεταβυζαντινά γίνονταν γιά να συμπληρωθούν μερικά τυπολογικά κενά. Ύπήρχαν επίσης και αντίκειμενα που έδειχναν τή βυζαντινή έπιρροή στην 'Ιταλία.



Οι τομείς της πολιτιστικής παραγωγής τού Βυζαντίου που αντιπροσωπεύονταν στην έκθεση ήταν α) μνημειακή ζωγραφική, β) εικόνες, γ) μικρογραφίες χειρογράφων, δ) γλυπτική, ε) αντίκειμενα από έλεφαντόδοντο, στ) αντίκειμενα από στεατίτη και άλλες πέτρες, ζ) μεταλλοτεχνία, η) σμάλτα, θ) κοσμήματα, ι) μεταβυζαντινά φάρμακα, ια) κεραμικά, ιβ) νομίσματα.

Και φτάνουμε τώρα σε μία παρατήρηση που άφορα όλας τίς εκθέσεις που περιγράψαμε παραπάνω, οι οποίες πέρα από τήν ικανοποιητική

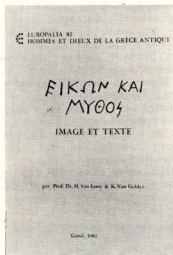




LE CYCLE DE LA VIE

ποσοτική και ποιοτική παρουσία των αντικειμένων είχαν ένα σημαντικότατο ελάττωμα.

Σ' ένα εισαγωγικό σημείωμα στον κατάλογο της έκθεσης για την 'Αρχαιότητα, αναγράφεται ότι η έκθεση αποτινείται και στο εύρύ κοινό. Πραγματοποιήθηκε όμως αυτός ο σκοπός από αυτήν την έκθεση όσο και από τις δύο άλλες; Κατά τη γνώμη μας όχι, γιατί δεν υπάρχει ενιαίο εύρύ κοινό. Υπάρχουν πολλές κατηγορίες κοινού και οι παραπάνω εκθέσεις απευθύνονται σε ελάχιστες από αυτές τις κατηγορίες, που είναι και οι πιο προνομιούχες, αυτές δηλαδή που κατέχουν τη γνώση. Έτσι σε καμία από τις τρεις εκθέσεις δεν υπήρχαν επεξηγηματικά κείμενα και χάρτες για να καθορίζουν τόσο χρονικά όσο και τοπικά τον πολιτισμό, στον οποίο αναφέρονταν η κάθε μία. Κι αν θέσαια με την αρχαία Ελλάδα υπάρχει κάποια εξοικείωση, τι γίνεται με το Βυζάντιο κι ακόμα περισσότερο με τις Κυκλάδες; Έτσι έφατε ο έπισκέπτης μπροστά σε συσσωρευμένα αντικείμενα, προϊόντα ενός πολιτισμού, χωρίς να ξέρει τι είναι αυτός ο πολιτισμός — μιλάμε θέσαια πάντα και για τις άλλες κατηγορίες κοινού (έκτός από τις προνομιούχες) στις οποίες άνηκαν και πολλοί εργαζόμενοι στο Βέλγιο Έλληνες. Είναι περριτό να πει κανείς ότι υπήρχαν οι κατάλογοι, γιατί κι αυτή η άγανγνώριση της ανάγκης του καταλόγου στην επίσκεψη μιας έκθεσης είναι αποτέλεσμα γνώσης κι όχι μεταφυσικής άποκάλυψης. Έτσι καταλήγουμε στις τρεις γραμ-



μές που υπάρχουν στην εισαγωγή του καταλόγου της βυζαντινής έκθεσης (σελ. 19), που αναιρούν ακόμα και τη λύση της προσφυγής στον κατάλογο: «Αυτός ο κατάλογος θα πρέπει να αποτελεί συγχρόνως ένα βιβλίο τέχνης για το καλλιερρημένο κοινό και ένα εργαλείο εργασίας για τους ειδικούς». Πιστεύουμε ότι μια έκθεση σκοπό έχει να ανοίξει αυτή τη γνώση προς τα έξω και όχι να την ανακυκλώνει στους ήδη μυημένους.

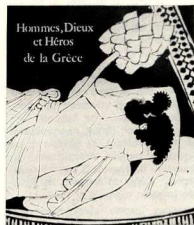
Αντρέας Ίωαννίδης

Ίστορικά μνημεία στην Όμοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας

Τό Ίνστιτούτο Goethe της Θεσσαλονίκης οργανώνει σε συνεργασία με τό τμήμα Αρχιτεκτονικής της Πολυτεχνικής Σχολής Θεσσαλονίκης, έκθεση με τίτλο «Ίστορικά αρχιτεκτονικά μνημεία και η αναστήλωση τους στην Όμοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας». Ή έκθεση περιλαμβάνει φωτογραφίες, πίνακες και μοντέλα, τά δε αναστηλωμένα μνημεία που παρουσιάζονται καλύπτουν μία μεγάλη κλίμακα και περιλαμβάνουν: εκκλησιαστικά και κοσμικά κτίρια από τόν Μεσαίωνα μέχρι τόν 20ό αί., μνημεία τεχνικού πολιτισμού (γέφυρες, μύλους), πάρκα, νεκροταφεία, οικισμούς και παραδοσιακά σύνολα μέσα σε διάφορες πόλεις.

Τά «Πολιτισμικά» στη Θεσσαλονίκη

Ό έκδοτικός οργανισμός «Μαλλίαρης-Παιδεία» οργάνωσε από 20-23 Ίανουαρίου στο Ξενοδοχείο Μακεδονία-Παλάς, πολιτιστικές εκδηλώσεις με τίτλο τά ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ. Οι εκδηλώσεις αυτές έγιναν με άφορμη την ολοκλήρωση του δεκάτομου έργου «Έλλάδα, Ίστορία και Πολιτισμός», έκδοση του ίδιου οργανισμού, και περιλάμβαναν ομίλεις έπιστημόνων, έκθεση φωτογραφίας και προβολή ταινίας. Έτσι, ή πρώτη μέρα ήταν αφιερωμένη στη σύγχρονη Ίστορία και στα προβλήματα έρευνας και ιστοριογραφίας: ή δεύτερη στα προβλήματα της γραπτής μας γλώσσας και του μονοτονικού μετά την έφαρμονή του: ή τρίτη μέρα αφιερώθηκε ειδικότερα σε θέματα διδασκαλίας των νέων μαθηματικών στό νηπιαγωγείο και τό δημοτικό, ενώ ή τελευταία στην Ίστορία της τέχνης. Παράλληλα λειτουργούσε έκθεση 300 φωτογραφιών με θέμα «Έκατόν πενήντα χρόνια νεοελληνικής Ίστορίας (1832-1982)» και προβλήθηκε ταινία «Πώς γεννιέται ένα βιβλίο» ή οποία απευθυνόταν στους μαθητές σχολείων.



Ανθρωποι, Θεοί και Ήρωες της Έλλάδας

Στην πόλη Ρουάν της Γαλλίας οργάνωθηκε από τις 23 Οκτωβρίου μέχρι τις 31 Ίανουαρίου, έκθεση αρχαίας ελληνικής κεραμικής με θέμα «Ανθρωποι, Θεοί και Ήρωες». Άγνεία από πολλά μουσεία της Γαλλίας

συγκεντρώθηκαν στη Ρουάν, πλουτίζοντας την ντόπια συλλογή. Οι συλλογές των γαλλικών μουσείων οφείλονται, κυρίως, σε πλούσιους Γάλλους συλλέκτες του 18ου-19ου αι. Ο κατάλογος της έκθεσης αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για τους ειδικούς και ένα βιβλίο με χρήσιμες πληροφορίες, εύχαρακτα παρουσιασμένες, για το πλατύ κοινό.

Στην έκθεση παρουσιάζονταν οι προσωπικότητες που, τον 18ο και 19ο αι., έκαναν συλλογές οι οποίες άργότερα περιήλθαν στο κράτος. Κατόπιν γίνεται μία παρουσίαση των αρχαίων ελληνικών αγγείων: Σχήμα και χρήση, μέγεθος, επεξηγηματικά σημειώματα, καθώς και μία παρουσίαση των εργαστηρίων: Γεωμετρικά εργαστήρια, Κορινθιακή κεραμική, Άττικη μελανόμορφη και ερυθρόμορφη κεραμική, Εργαστήρια της Ίταλιας. Τό κύριο θέμα της έκθεσης ήταν: Νεκρική εικονογραφία. Οι νέοι, μουσική και γυμναστική, Δείπνος, Κυνήγι, Ήρακλής, Διόνυσος, Τό προσώπειο και η Γοργόνα, Η Γιγαντομαχία, που διαφωτίζαν αρκετά για τη ζωή στην Αρχαϊότητα. Έκτός από τό ενδιαφέρον που παρουσιάζει μία έκθεση μέ κέντρο τη θεματολογία στην αρχαία ελληνική κεραμική, σημαντικό στοιχείο αποτέλεσε και η συζήτηση και παρουσίαση άγγειων από σκόρπια έπαρχιακά μουσεια.

Έκθέματα από τη Σίνδο

Στό αρχαιολογικό μουσείο Θεσσαλονίκης λειτουργεί έκθεση μέ τό νέα έκθέματα που βρέθηκαν στός τάφους κοντά στό σημερινή Σίνδο, 23 χλμ. δυτικά της Θεσ/νίκης. Η έκθεση περιλαμβάνει χρυσά αντικείμενα (περιβραχία, σκουλαρίκια, πέμπες, νεκρική μάσκα κλπ.), σιδερένια (έιψη, έπιπλα, δημοιώματα άμαζών, κ.ά.), χάλκινα (λέβητες, οινόχοες, χύτρες κλπ.) και πήλινα άγγεϊα και ειδώλια. Τό σύνολο τών αντικείμενων προέρχεται από ένα σύνολο 121 τάφων που χρονολούνται από τό 560/50-450/40. Οι τάφοι αυτοί βρέθηκαν κάτω από στρώμα άμμου εξαιτίας τών πλημμυρών του κοντινού Γαλλικού ποταμού, του αρχαίου Έχέδρου, γνωστού ως χροσφοδρόν, γεγονός που αποδεικνύεται κι από τό πολλά χρυσά αντικείμενα που βρέθηκαν

στός τάφους. Παραμένει άμως πρόβλημα σε ποιόν οικισμό άνηκε τό νεκροταφείο της Σίνδου — από τίς τρεις επικρατέστερες πόλεις, Σίνδο, Στρέψα και Καλίστρα, αυτή η τελευταία φαίνεται νά συγκεντρώνει τίς περισσότερες πιθανότητες.

Ό Φιλελληνισμός στην καθημερινή ζωή της Γαλλίας

Στίς 24 Νοεμβρίου 1982 άνοιξε στό Γαλλικό Ίνστιτούτο μία έκθεση μέ τόν παραπάνω τίτλο. Συγχρόνως μέ τήν έκθεση κυκλοφόρησε και ένα πολύ ενδιαφέρον βιβλίο — που χρησίμευε και γιά κατάλογο — της Άγγελικής Αμανδύ. Η έκθεση περιλάμβανε γαλλικά κεραμικά (πίατα κυρίως) εικονογραφημένα μέ σκηνές της Έλληνικής Έπανάστασης. Δίπλα στό κεραμικό η Α. Αμανδύ είχε βρει, σε διάφορες βιβλιοθήκες της Γαλλίας τίς γκραβούρες από τίς οποίες είχαν πάρει τό θέματά. Επίσης ύπήρχαν και αντικείμενα (βεντάλιες, παρτιτούρες μουσική, χαρτί περτυλιγματος σαπουνιών, έτικέτες ποτών) που πουλιούνται στην Γαλλία ύπέρ τών Έλλήνων της Έπανάστασης. Μέ τήν έκθεση αυτή είδαμε, στην Ελλάδα, μία όψη της Ευρώπης που είχε άγγίξει ό φιλελληνισμός, μπαίνοντας στην καθημερινή ζωή τών Γάλλων.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΕΣ

Μερικές πληροφορίες γιά τό Παλιό Φρούριο της Κέρκυρας

Η μεσαιωνική πόλη της Κέρκυρας χρονολογείται από τόν 6ο αϊώνα όταν άλλεπάλληλες επιδρομές Γότθων και Βανδάλων κατάστρεψαν την αρχαία πόλη κι ανάγκασαν τούς κατοίκους νά καταφύγουν στη δικόρυφη χερσόνησο (τό σημερινό Παλιό Φρούριο) γιά προστασία. Η καινούρια πόλη, η Κορυφή, άναπτύχθηκε μεταξύ και γύρω από τίς δύο κορυφές. Άπέκτησε τό σπίτια της, τίς



Τείχος του Καποσίδερου πριν από την κατολίωση



Μετά την κατολίωση



Προμαχώνας Savoniano

έκκλησιές της, τίς δεξαμενές, τίς αποθήκες, τούς στενούς δρόμους (οι στέγες τών σπιτιών άγγίζουν η μία την άλλη κι έφραζαν τό ήλιοφώς) και φυσικά τήν άμυνα της. Αρχικά άχυρωθηκαν οι δύο κορυφές, αλλά μέ τό διάβα του χρόνου τό Βυζάντιο, τό Δεσποτάτο της Ήπειρου κι ό Άνδραγαυοί αύξησαν τήν άμυνα. Η Άννα Κομνηνή, στόν 11ο αϊώνα, μάς λέει πως η πόλη ήταν άχυρωτάτη. Όμως οι Βενετσιάνοι όταν κατέλαβαν τήν Κέρκυρα στό 1386 έκριναν πώς η άμυνα της πόλης ήταν άνεπαρκής. Έφεραν άλλαγές στις άχυρώσεις της και μετάτρεψαν τή χερσόνησο σε νησι άνοιγοντας μίαν ένυδρη τάφρο (ή σημερινή contrafossa). Στο μεταξύ έπειδή αύξανόντο ό πληθυσμός, δημιουργήθηκε τό έξωπολι χωρίς τειχισμό άμως. Τοúτο είναι που καταστράφηκε ολοκληρωτικά στό 1537, ενώ η πόλη μέσα στό τείχη

της μπόρεσε ν' άντισταθεί στή φοβερή πολιορκία τών Τούρκων και ν' αναγκάσει τόν Σουλειμάν νά λύσει την πολιορκία και νά μεταωώσει τά σχέδια γιά τήν κατάκτηση τής 'Ιταλίας.

Στά χρόνια πού ακολούθησαν άμέσως αύξήθηκε ή όχύρωση του Παλιού Φρουρίου, κτίστηκε τό Νέο Φρούριο και περιτειχίστηκε τό έξω-πόλι.

Γύρω στά τέλη του 16ου αιώνα κτίστηκαν οι θαυμαστοί προμαχώνες δεξιά και άριστερά τής κεντρικής πύλης του Π.Φ. πού είναι τό έργο τών μηχανικών Σαθωρινάνο και Μαρτινέγκο.

Γιά τά έργα αύτά χρησιμοποιήθηκε μεταξύ άλλων ύλικό από 2.000 σπίτια του έξωπολιού και προσφέρθηκαν από Κερκυραίους 100.000 μεροκάματα.

Στά 1716 γιά δεύτερη φορά τό όχυρό τής Κέρκυρας στήθηκαν έμπόδιο στα έπεκτατικά σχέδια τών Τούρκων στην 'Ιταλία.

Σήμερα αύτά τά έργα πού αναχαιτίζουν την προέλαση τών Τούρκων προς τή Δύση, πού είναι καύχημα όχι μόνο γιά τήν 'Ελλάδα αλλά και γιά τήν Εύρώπη, γκρεμίστηκαν. Ό,τι βέδν μπόρεσαν νά κάνουν οι Τούρκοι τό θέλουμε νά γίνεται τώρα. Το Παλιό Φρούριο θρυμμάτίζεται κομμάτι-κομμάτι. Καταρρέουν οι προμαχώνες Σαθωρινάνο και Μαρτινέγκο. Πριν από λίγο κατολήσθησε ολόκληρο τό τείχος πού υπεράσπιζε τό βορειο-ανατολικό άκρωτήρι του Φρουρίου (Capo Sidero). Και σέ όλα τά κτίσματα ρωγιές κι εγκατάλειψη...

*Ακόμα δυό λέξεις. Είναι γνωστό πως φεύγοντας από τά 'Εφτάνησα οι 'Άγγλοι στό 1864 θέλησαν ν' ανατινάξουν τά κάστρα τής Κέρκυρας γιά νά εξαφαλιστούν τήν ούδωτερότητα του νησιού. Χάρη στις διαμαρτυρίες και στους άγώνες τών Κερκυραίων τά βενετσιάνικα κάστρα δέν καταστράφηκαν. Είναι πικρό, πικρότατο νά τό βλέπει κανένας σήμερα νά γκρεμίζονται από τήν άπονία του 'Ελληνικού Κράτους.

M.A.

*Αγαπητή ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

*Απευθινόμαί σέ όνα γιάτί πιστεύω στην προσπάθεια πού κάνεις γιά τήν προστασία τής πολιτιστικής μας κλη-



1. Συγκρότημα τριών κτισμάτων (1981) ανάμεσα στό δρόμο και στις γραμμές του τρένου



2. Έκκαψη νέας οικοδομής

ρονομιάς και τή σωστή πληροφόρηση του κοινού.

Λοιπόν, λίγο έξω από τήν Κόρινθο (περίπου 2 χλμ., στή θέση Κανταρέ), στην περιοχή του Λέχαιου, βρίσκονται σημαντικά παλαιοχριστιανικά κτίσματα: Η «Βασιλική του Λεωνίδα» κι όλα τά συναφή κτίρια του 5ου αι., πού έχει ανασκάψει ό καθηγητής Δημ. Πάλλας. Η βασιλική αύτή αποτελεί, ίσως, τό μεγαλύτερο κτίσμα του είδους στον κόσμο. Σήμερα σώζονται, σέ, άριστη κατάσταση, τά θαυμάσια κιονόκρανα πού τή στέλιζαν, πολλά από τά όποία είναι φτιαγμένα από μάρμαρο εισαγωγής, φερμένο από τήν Κωνσταντινούπολη, τήν πρωτεύουσα του χριστιανισμού. Σώζονται επίσης και κομμάτια από τό δάπεδο πού διακοσμούσαν μαρμαρίνες πλάκες κομμένες σέ γεωμετρικά σχήματα (opus sectile). Πού πάνω, στους πρόποδες ενός λοφιοκού υπάρχουν κι άλλο σύμπλεγμα παλαιοχριστιανικών κτιρίων, όπου επίσης σώζονται τοίχοι και τμήματα διαπέδου.

Η φυσική όμορφιά του τοπίου, ή σημασία τών αρχαιολογικών μνημείων και τό ένδοχόμενο κατασκευής παράλληλης σιδηροδρομικής γραμμής, όπως αναφέρθηκε ότι προγραμματίζεται, από τήν Κυβέρνηση, προκειμένου νά άποφευθούν άτυχήματα, θά έπρεπε νά έχουν τραβήξει τήν προσοχή του ύπευθυνου Δημοσίου Φορέα, στό γεγονός ότι δίπλα

σέ τρία τεράστια «κακοκατασκευασμένα» κτίρια, οικοδομημένα τό καλοκαίρι του 1981, στή στενή λουρίδα ανάμεσα στον παλιό δρόμο 'Αθηνών - Κόρινθου και στις γραμμές του τρένου, εκκίνησε μόλις, μιά καινούργια, γιγάντια οικοδομή.

Ίσως είναι ή στιγμή νά έπέμβει τό Δημόσιο γιάτί μόνο ή έκκαψη έχει διενεργηθεί. Έτσι θά σωθεί και τό τοπίο και θά είναι δυνατή ή κατασκευή 2ης παράλληλης γραμμής του τρένου, δίπλα στην παλιά, πράγμα πού αποκλείει ή οικοδόμηση του χώρου αυτού.

Μέ τιμή
Δ.Α.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Λονδίνο 25-1-83

Πρός τήν στήλη άλληλογραφίας του περιοδικού «Αρχαιολογία».

Η έλευθερη αρχαιολογική έρευνα στην πατρίδα μας

Η αρχαιολογία στην 'Ελλάδα γεννιέται και πεθαίνει κάθε μέρα. Κάθε μέρα ανασκάφονται κομμάτια από τή ζωή τής 'Αρχαιότητας σέ κάθε μεριά του τόπου μας και σχέδόν πάντα άβόθονται γιά πολλά χρόνια στις αποθήκες τών Μουσείων. Έτσι ή αρχαιολογία προχωρεί με ένα γρήγορο φαινομενικά θήμα στις ανακαλύψεις αλλά παραμένει δυστυχώς άπελιπτικά όργανα και θολή στην έκπληρωση ενός από τους κύριους σκοπούς ύπαρξής της: τήν άποκατάσταση τής εικόνας τής ζωής τών προηγούμενων ανθρώπων και τήν άνίχνευση τής έξειλεκτικής πορείας τους πάνω στή γή.

Γιατί μόνο ή επιστημονική μελέτη και έρμηνεία τών αρχαιολογικών δεδομένων και ευρημάτων οδηγεί στην πλήρη άξιοποίησή τους και τά καταξιώνει ιστορικά. Μιά τέτοια αντιμετώπιση, όμως, είναι ιδιαίτερα δύσκολη, γιάτί σύμφωνα με κάποιο άγραφο νόμο τά ανασκαπόμενα σύνολα άνήκουν στους άνασκαφείς τους και στους κληρονόμους τους. Οί άνασκαφείς, πάλι, σπάνια δημοσιεύουν όλα τά εύρημά τους και έτσι υπάρχει μεγάλη ποσότητα δημοσιευμένων συνόλων, πού παραμένουν άνεξεμετάλλευτα από τήν επιστήμη. Παράλληλα οι ίδιοι άρνού-

αρχαιολογικά

ται συνήθως να τα παρατηρήσουν σε νέους ανθρώπους είτε διορισμένους αρχαιολόγους είτε αποφοίτους της αρχαιολογίας, πολλές φορές με έντελως υποκειμενικά κριτήρια.

Μιά απόδειξη της υποκειμενικότητας των κριτηρίων τους είναι το γεγονός ότι τα ξένα Πανεπιστήμια και οι καθηγητές παραχωρούν πρόθυμα ελληνικό αρχαιολογικό υλικό σε αποφοίτους **Ελληνικών** Πανεπιστημίων. Υπάρχει λοιπόν τόσο μεγάλη ποιοτική διαφορά μεταξύ των ξένων και των Ελλήνων αρχαιολόγων, ώστε οι πρώτοι να θεωρούν επιστημονικά άξιους τους Έλληνες νέους αρχαιολόγους και οι δεύτεροι να δυσπιστούν; Μήπως όλα αυτά δεν οφείλονται παρά στη διαφορετική νοοτροπία των Ελλήνων αρχαιολόγων, που εύνοούν την προώθηση ενός κλειστά συντηρητικού κυκλώματος, όπου κατά συνέπεια θαυματουργεί το «μέσον» και ανήκει το «φρουδαρχικό» σύστημα διακυβέρνησης;

Φυσικά όλα αυτά δεν όφειλονται σε κακό χαρακτήρα αλλά στην έλλειψη **νομική** θεσπισμένης διαδικασίας πάνω στο συγκεκριμένο θέμα της χρονικής οριοθέτησης του δικαιώματος κυριότητας των αρχαίων συνόλων. Γιατί δεν χρειάζεται να είναι κανείς κακός για να αντιδρά έτσι απάντι

στους νεότερους. Ή φθορά που έπιφρόνυ οι αρνητικές έμπειρίες στον καθένα είναι ανεισαθητή αλλά σταθερή. Ξάν αντίσπθάμμα εύτυχώς έμπιστοσύνη στους νέους και τους βοηθούν προωθώντας την πρόοδο. Χρειάζεται όμως μιά γενικού κύρους νομική διευθέτηση του θέματος για να μην άποκομίζει κανείς τό συναίσθημα της πίκρας όταν συναντά άρνητική στάση και της άνακούφισης όταν τόν έμπιστεύονται. Τό πρόβλημα, με λίγα λόγια, δέν είναι συναίσθηματικό ούτε μπαινεί θέμα «πεφωτισμένης» ή μη δεσποτίας. Μόνο να, πρέπει να άποδείξουμε άν υπάρχει κάτι άπό την περίφημη δημοκρατική εύθιξία και τό συναίσθημα δικαιοσύνης. Είναι θέμα άρχων. Άπλως.

Οι συνέπειες αυτής της κατάστασης βέβαια είναι άλθβριες και διαβρωτικές άχι μόνο για μερικούς άνειροπόλους νέους — θάβελα να ξερω ύπάρχει κανείς νέος που να μην είναι — άλλα και για την ίδια την προώθηση της έλευθέρης αρχαιολογικής έρευνας, όπως προσπάθησα να δείξω στην άρχή. Ένώ παράλληλα ύποσκάπτονται οι ήθικές άξεις του Άνθρώπου, καθώς οι νέοι είτε άποθαρρύνονται — άλλοιμονο — είτε διαφθείρονται πιστεύοντας στην παντοδυναμία του «μέσου», διασπνί-

ζονται τή νοοτροπία των προηγουμένων ή ακόμα χειρότερα νωύθωντας ίκανοποιήμένοι έστω και με την μερική έκπλήρωση των στόχων τους εχωνώντας τή πέρασαν μέχρι εκεί. Άλλά, άν τύχει καμιά φορά και έκπλήρωσει κανείς εύκολα τους στόχους του με τίμιο τρόπο και πάλι δέν έχει καμιά σημασία, γιατί πρόκειται περί μεμονωμένου γεγονότος που προδίδει την έλλειψη ισότητας και τή θεοποίηση της Τύχης. Καλούμε λοιπόν την πολιτεία να ανάλαβει τις εύθύνες της. Τέλος πιά στά κοινά μυστικά που όλοι τά ξέρουμε μά κανείς δέν τά άποκαλύπτει. Ή παρακαταθήκη τους είναι φαύλη και πρέπει να ξεριζωθεί.

Εύχαριστώ θερμά για τή φιλοξενία
KATIA MANTEAH
άπόφοιτος Άρχαιολογικού
Ίστορικού Τμήματος

Υ.Γ. Κάποτε — και έλπίζω σύντομα — θά πρέπει να μπορεί να ύπογράφει κανείς ως αρχαιολόγος τελειώνοντας τό Πανεπιστήμιο για να ξέρει οι αυτός τή άκριβώς είναι και οι όλοι, επίσης ώστε να μην τόν άντιμετωπίζουν σαν Ίστορικό, Άρχαιολόγο, Φιλολόγο κατά περίπτωση και όπως κάθε φορά συμβέρει. Στο κάτω-κάτω μόνο τό Ούράνιο Τόξο έχει πολλά χρώματα.

δελτίο συνδρομής

Νά άποσταλεί συμπληρωμένο και συνοδευμένο άπό τό αντίτιμο της συνδρομής στά γραφεία του περιοδικού **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ** όδός Άδριανού 72, Άθήνα τ.τ. 117, τηλ. 325.32.46

Έπιθυμώ να έγγραφώ συνδρομητής για ένα χρόνο — 4 τεύχη — άπό τό τεύχος άριθμ.....
Συνδρομή έσωτερικού: Άρχ. 1.000. Όργανισμών και Ν.Π.Δ.Δ.: Άρχ. 1.500. Έξωτερικού (άεροπ.): Εύρώπη \$ 20, Άμερική - Καναδάς \$ 22, Αύστραλία \$ 24.

Τρόπος Πληρωμής: Ταχυδρομική ή τραπεζική έπιταγή στό περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ** Άδριανού 72, Άθήνα τ.τ. 117.

Έπώνυμο Όνομα
Όδός Άριθμός
Πόλη Τ.Τ. Χώρα
Ήμερομ. Υπογραφή